

Sygn. akt IV KK 251/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka

SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **J. P.**

skazanego z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2021 r., w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego, na niekorzyść,

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 18 czerwca 2020 r., sygn. akt II Ka (...),

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w S.

z dnia 26 lutego 2020 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w części uchylającej rozstrzygnięcie
o orzeczeniu nawiązki zawarte w punkcie X wyroku Sądu
pierwszej instancji (punkt I – tiret piąty) i w tym zakresie
przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Okręgowemu w T..**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2020 r., sygn. akt II K (...) Sąd Rejonowy w S. uznał:

1. oskarżonego **J. P.** za winnego tego, że w dniu 18 lutego 2018 r. na trasie W. (woj. (...)) – L. (woj. (...)), znajdując się w stanie nietrzeźwości wynoszącym 1,13 mg/1 alkoholu w wydychanym powietrzu, ustalonym na urządzeniu kontrolno-pomiarowym typu Alcosensor IV, prowadził w ruchu lądowym pojazd mechaniczny w postaci samochodu osobowego m-ki VW Golf o nr rej (...), tj. popełnienia występkę z art. 178a § 1 k.k. i za to na podstawie art. 178a § 1 k.k., skazał oskarżonego na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;
2. oskarżonego J. P. za winnego tego, że w dniu 18 lutego 2018 r. na trasie L. – Z. (woj. (...)), umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierował samochodem osobowym marki VW Golf o nr rej. (...), w stanie nietrzeźwości, wynoszącym 1,13 mg/1 alkoholu w wydychanym powietrzu, ustalonym na urządzeniu kontrolno-pomiarowym typu Alcosensor IV, w wyniku czego stracił panowanie nad pojazdem, zjechał na przeciwny pas jezdni uderzając w prawidłowo jadący samochód marki Ford Mondeo o nr. rej. (...), kierowany przez P. S., powodując nieumyślnie wypadek drogowy wskutek którego obrażeń doznał kierujący samochodem Ford Mondeo P. S. w postaci: złamania I kości śródstopia lewego z obrzękiem i bolesnością śródstopia lewego, przekrwieniem, zaczerwienieniem i nadmiernym ociepleniem skóry i przykurczem lewej stopy oraz zapaleniem wału paznokciowego palucha lewego, które to obrażenia spowodowały u pokrzywdzonego rozstrój zdrowia i naruszenie czynności narządu ruchu na okres powyżej siedmiu dni, tj. popełnienia występkę z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. skazał oskarżonego na karę 1 roku pozbawienia wolności;
3. na mocy art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonego w pkt I i II kary jednostkowe pozbawienia wolności połączył i wymierzył mu karę łączną 1 roku pozbawienia wolności;

4. na mocy art. 63 § 1 i § 5 k.k., na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 18.02.2018 r. od godz. 2:00 do dnia 19.02.2018 r. do godz. 12:40, zaokrąglając w górę do pełnego dnia - uznając w tej części karę pozbawienia wolności za wykonaną;
5. na mocy art. 42 § 2 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. za przestępstwo przypisane mu w pkt I wyroku orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
6. na mocy art. 42 § 2 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. za przestępstwo przypisane mu w pkt II wyroku orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
7. na mocy art. 90 § 2 k.k. orzeczone wobec oskarżonego środki karne w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych połączył i wymierzył mu łączny środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 5 lat;
8. na mocy art. 63 § 4 k.k. na poczet orzeczonego łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych zaliczył oskarżonemu okres zatrzymania prawa jazdy od dnia 18.02.2018 r. do dnia 26.02.2020 r.;
9. na mocy art. 43a § 2 k.k., za przestępstwo przypisane w pkt I wyroku, orzekł wobec oskarżonego, tytułem środka karnego, świadczenie pieniężne w kwocie 5.000 zł. na rzecz Funduszu P.;
10. na mocy art. 47 § 3 k.k. orzekł od oskarżonego, w związku ze skazaniem za występki z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k., przypisany w pkt II wyroku, tytułem nawiązki kwotę 10.000 zł. na rzecz pokrzywdzonego P. S..

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 18 czerwca 2020 r., sygn. akt II Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że na mocy art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 2 k.k. wykonanie kary łącznej 1 roku pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres próby w wymiarze 3 lat. Na mocy art. 73 § 2 k.k. oddał oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego. Uchylił punkt IV. W punkcie VII obniżył do lat 4 łączny środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. Ponadto uchylił punkt X wyroku Sądu I instancji, tj. w zakresie

orzeczenia o nawiązce na mocy art. 47 § 3 k.k. W pozostałym zakresie wyrok utrzymał w mocy, rozstrzygając też o kosztach postępowania odwoławczego.

Kasację od tego orzeczenia na niekorzyść skazanego w części uchylającej orzeczenie Sądu I instancji o nawiązce wniósł Prokurator Generalny, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa - art. 415 § 1 k.p.k. w zw. z art. 47 § 3 k.k., polegające na błędnym uznaniu, że otrzymanie przez pokrzywdzonego od ubezpieczyciela kwoty 14.000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia i wystąpienie przeciwko oskarżonemu z regresem w oparciu o art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 2214, j.t.), stoi na przeszkodzie orzeczeniu na podstawie art. 47 § 3 k.k. obligatoryjnej nawiązki w kwocie 10.000 zł w związku ze skazaniem oskarżonego za występki z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k., co skutkowało niezasadną zmianą wyroku Sądu I instancji poprzez uchylenie orzeczenia o nawiązce.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T. w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna i w konsekwencji musiała skutkować uchyleniem wyroku Sądu odwoławczego w części uchylającej rozstrzygnięcie o orzeczeniu nawiązki zawartym w punkcie X wyroku Sądu pierwszej instancji (punkt I – tiret 5 rozstrzygnięcia Sądu *ad quem*).

Błędne jest stanowisko Sądu Okręgowego, który uznał, że w realiach niniejszej sprawy zastosowanie znaleźć musi klauzula antykumulacyjna wskazana w przepisie art. 415 § 1 zdanie drugie k.p.k. (poprzednio - art. 415 § 5 zdanie drugie k.p.k.), gdyż roszczenia pokrzywdzonego wynikające z przypisanego skazanemu J. P. przestępstwa były już przedmiotem innego postępowania, bowiem pokrzywdzony P. S. otrzymał tytułem zadośćuczynienia oraz zwrotu kosztów za zniszczone mienie kwotę 14.000 zł od ubezpieczyciela G. S.A., które w dacie inkryminowanego zdarzenia ubezpieczało właściciela pojazdu marki VW Golf o nr rej. (...), a w chwili obecnej ubezpieczyciel ten wystąpił z regresem owej sumy od J.

P..

Wykładnia przepisu z art. 415 § 1 k.p.k. powinna mieć niewątpliwie charakter zawężający - tak, aby sąd karny miał maksymalną swobodę w realizowaniu wszystkich celów procesu, wśród których jest obowiązek zapewnienia pełnej ochrony prawnej pokrzywdzonemu, przewidziany w art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k., polegający, między innymi na kompensowaniu poniesionych przez niego szkód.

Skoro więc warunkiem zastosowania klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 § 1 k.p.k. jest tożsamość podmiotowo – przedmiotowa roszczenia, o którym rozstrzygnięto - z roszczeniem, które może być dochodzone w procesie karnym i którego realizacja składa się na treść orzeczeń o charakterze penalnym, pełniących zarazem funkcje kompensacyjne (np. z art. 47 § 3 k.k.), to brak takiej tożsamości pomiędzy roszczeniami powoduje brak spełnienia przesłanki stanu rzeczy osądzonej, czy stanu sprawy w toku. Bo chociaż istnieje tożsama podstawa faktyczna obydwu roszczeń - zdarzenie powodujące szkodę – to zwrócić trzeba uwagę również na odmienność ich podstaw prawnych.

Stosownie do treści art. 366 k.p.c. w zw. z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., o powadze rzeczy osądzonej mówić można wtedy, gdy nastąpiło prawomocne osądzenie sprawy pomiędzy tymi samymi stronami i o to samo roszczenie. Z utrwalonego orzecznictwa do art. 366 k.p.c. wynika, że dla przyjęcia stanu powagi rzeczy osądzonej wymagana jest identyczność podstawy faktycznej, ale także prawnej roszczenia. Tak więc powaga rzeczy osądzonej nie wiąże się z każdym wcześniejszym rozstrzygnięciem dotyczącym dochodzonego roszczenia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 67/13, OSNC 2014, z. 7 – 8, poz. 73; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2014 r., I UK 329/13, Lex Nr 1444404; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 124/13, Lex Nr 1463866; a także: M. Łukaszewicz, A. Ostapa, Nawiązka i karnoprawny obowiązek naprawienia szkody a roszczenia cywilnoprawne, Prok. i Pr. 2002, Nr 2, s. 73 - 74).

Sprawa niniejsza nie odpowiada żadnemu z omawianych w tym miejscu kryteriów, aby mogła być zastosowana klauzula antykumulacyjna. Pokrzywdzony P.S. otrzymał tytułem zadośćuczynienia i zwrotu kosztów za zniszczone mienie kwotę 14.000 zł od ubezpieczyciela G. S.A., które w dacie zdarzenia ubezpieczało

pojazd marki Golf VW o nr rej. (...). Roszczenie to było dochodzone na podstawie ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych. Z kolei orzeczona względem oskarżonego J. P. nawiązka opierała się na przepisach kodeksu karnego, tj. art. 47 § 3 k.k. Warunkiem zastosowania klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 § 5 zdanie drugie k.p.k. (obecnie art. 415 § 1 zdanie drugie k.p.k.) jest tożsamość podmiotowa – przedmiotowa roszczenia, o którym prawomocnie rozstrzygnięto w innym postępowaniu albo jest przedmiotem takiego postępowania, z roszczeniem dochodzonym w procesie karnym, np. w trybie art. 46 k.k. Brak takiej tożsamości pomiędzy roszczeniami powoduje brak spełnienia przesłanki stanu rzeczy osądzonej (*res iudicata*), czy stanu sprawy w toku (*lis pendens*). Nie jest bowiem „innym postępowaniem” w rozumieniu art. 415 § 5 zdanie drugie k.p.k. postępowanie likwidacyjne prowadzone przez zakład ubezpieczeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2014 r, sygn. akt IV KK 129/14, OSNKW 2015/3/26).

W sprawie niewątpliwie innym podmiotem zobowiązanym w zakresie roszczeń z tytułu zawartego ubezpieczenia komunikacyjnego był ubezpieczyciel – **na rzecz ubezpieczonego** (podkreślenie – SN), a innym skazany Jakub Pietras jako osoba (sprawca przestępstwa) wobec której istniały podstawy orzeczenia obligatoryjnej nawiązki - **na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem**, w oparciu o podstawę normatywną z art. 47 § 3 k.k. Sam fakt zaistnienia tego samego zdarzenia komunikacyjnego może - we wskazanych okolicznościach, rodzić różne konsekwencje prawne, z różnych tytułów (podstaw prawnych). Aby mogła znaleźć zastosowanie określona w art. 415 § 1 k.p.k. klauzula antykumulacyjna, musi zaistnieć wskazana zarówno podmiotowa, jak i przedmiotowa tożsamość rozstrzygnięcia o roszczeniu. Ta tożsamość jest swoistym ograniczeniem klauzuli antykumulacyjnej zawartej w tym przepisie, pozwalającym na jej stosowanie, a więc na wyłączenie możliwości nałożenia obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązki, jedynie w takich sytuacjach, kiedy doszło już do prawomocnego rozstrzygnięcia o roszczeniu bądź w przedmiocie tego roszczenia toczy się postępowanie, ale pomiędzy tymi samymi stronami, czyli pomiędzy oskarżonym i pokrzywdzonym.

Wobec stwierdzenia rażącego naruszenia art. 415 § 1 k.p.k. oraz

oczywistego wpływu tego uchybienia na treść rozstrzygnięcia, należało uchylić wyrok Sądu drugiej instancji w części uchylającej rozstrzygnięcie o orzeczeniu nawiązki zawarte w punkcie X wyroku Sądu pierwszej instancji i w tym zakresie przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T.. Sąd ten, w ponowionym postępowaniu odwoławczym, powinien mieć na uwadze przedstawione uwagi i odnieść się do zarzutu zawartego w apelacji obrońcy (punkt 1.), a dotyczącego omawianej materii, wnikliwie i w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa (karnego i cywilnego).

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku.